

รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
Model of Academic Cooperation Network Development of
Primary Educational Service Area Offices under the Office of
Basic Education Commission

ภัทรวรรณ นิลแก้ววรวิทย์*

Pattawat_2516@hotmail.co.th

สุรัตน์ ไชยชมภู**

ไพรัตน์ วงษ์นาม***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือ สร้างและพัฒนา รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 380 คน โดยใช้เทคนิคการสุ่มหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า เครื่องมือมีค่าความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหาตั้งแต่ .80 ถึง 1.00 ค่าความสัมพันธ์รายข้อ มีค่าตั้งแต่ .21 ถึง .82 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ทั้งหมดมีค่าเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Z-test

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของ เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการมี 5 องค์ประกอบ คือ 1.1) กิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินการกิจ ของเครือข่าย 1.2) เทคนิค วิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย 1.3) กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) 1.4) คุณลักษณะที่ดีของสมาชิกและผู้นำเครือข่าย และ 1.5) การปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผล 2) กระบวนการสร้างเครือข่ายมี 6 ขั้นตอน คือ 2.1) ขึ้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย 2.2) ขึ้นประสาน หน่วยงาน/ องค์กรเครือข่าย 2.3) ขึ้นสร้างพันธะสัญญาร่วมกัน 2.4) ขึ้นบริหารจัดการเครือข่าย 2.5) ขึ้นพัฒนาความ

*นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

**อาจารย์ ดร. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

***รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

สัมพันธ์ และ 2.6) ชั้นรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง 3) ขอบข่ายภารกิจงานด้านวิชาการมี 7 ภารกิจ คือ 3.1) การพัฒนาหลักสูตร 3.2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3.3) การพัฒนาการวัดและประเมินผลการศึกษา 3.4) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 3.5) การพัฒนาระบบการนิเทศติดตาม 3.6) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา 3.7) การพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา และ 4) ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The purposes of this study were to study the elements of academic cooperation network, and to create and develop a model of academic cooperation network of primary educational service Area Offices under the Office of Basic Education Commission, Ministry of Education Thailand. There were 380 participants selected by multi-stage sampling consisting of directors of primary educational service area offices and their vice-directors educational supervisors, school administrators, teachers, supervisors and evaluation commission. The research tools were a five rating scale questionnaire and an in-depth interview protocol with the Index of Item Objective Congruence (IOC) between .80 – 1.00, the item-total correlation between .21- .82, and the reliability of .98. The data analyses were average, mean, standard deviations, and Z-test.

The research findings found that the model consisted of three main components : six steps of networking, the elements of academic cooperation network, and the academic framework of primary educational service area offices. 1) The elements of academic cooperation network consisted of 1.1) important supporting activities in performing the network, 1.2) methods and techniques in developing network's members, 1.3) empowerment procedures, 1.4) good qualifications of network's members and leaders, 1.5) network performance and reflections. 2) The six steps of networking are 2.1) networking need awareness, 2.2) coordination of organizations and networks, 2.3) covenant formation components, 2.4) network management, 2.5) relationship developing, and 2.6) maintaining the relationship. 3) The academic framework consisted of seven aspects: 3.1) curriculum, 3.2) learning procedures, 3.3) educational assessment and evaluation, 3.4) educational technology, innovations and media, 3.5) supervision system, 3.6) quality assurance in education, and 3.7) educational management. 4) The result of using the model was significantly higher than the standard at the .01 level.

Keywords : academic cooperation network, primary educational service area offices, office of basic education commission

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าไปทุกด้านทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม เพราะการพัฒนาประเทศนั้นต้องอาศัยคนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญ หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาในระดับพื้นที่คือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 กำหนดภารกิจที่กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการบริหารจัดการ ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ในการพัฒนาการศึกษาเพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องมีคุณภาพ เกิดประสิทธิภาพและขีดความสามารถของคนในประเทศโดยยึดหลักการสร้างเครือข่ายและให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดและตัดสินใจในกิจกรรมทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับองค์กรหรือหน่วยงานของตนสนับสนุนให้สังคมทุกภาคส่วนและทุกระดับได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อความสำเร็จจะทำให้เกิดพลังพัฒนาการศึกษาที่เข้มแข็งอันจะเป็นรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาประเทศอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน (ประยูร อัครบวร และคณะ, 2553) การพัฒนางานด้านวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุดตามบทบาทภารกิจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 จึงมีการนำยุทธศาสตร์เครือข่ายความร่วมมือ (Collaborative Networks) และยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Learning) ยุทธศาสตร์เครือข่ายความร่วมมือเป็นทางเลือกสำคัญในการเป็นศูนย์กลาง(Hub) ของชุมชนและ

ศูนย์โรงเรียน (School Center) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและเป็นทางเลือกหนึ่งของผู้บริหารในการพัฒนาคุณภาพงานด้านวิชาการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) การที่จะพัฒนางานด้านวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจำเป็นต้องมีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพราะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญที่จะขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาของชาติ ในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาผู้นำทางการศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ในเรื่องการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ จะต้องปรับบทบาทหน้าที่และมีความรับผิดชอบใหม่จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของชาติ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545)

การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในปัจจุบัน พบว่า คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาส่วนใหญ่ ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน โดยที่โรงเรียนเหล่านี้ตั้งอยู่กระจัดกระจายอยู่ในชนบท (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) และนับวันจะเพิ่มขึ้น ในปีการศึกษา 2550 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้มีความเข้มแข็ง มีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยมอบหมายให้แต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขตสรุปผลนวัตกรรมการบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่เป็นวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) เพื่อนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ รูปแบบที่เป็นแบบอย่างสามารถขยายผลให้กว้างขวางขึ้น (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเกิดประสิทธิผลสูงสุด ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ

ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีขอบข่ายและภารกิจงานด้านวิชาการที่จะต้องดำเนินการ คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การพัฒนาการวัดและประเมินผลการศึกษา 4) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 5) การพัฒนาระบบการนิเทศติดตาม และประเมินผล 6) การพัฒนาระบบบริหารและการจัดการศึกษา และ 7) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) การดำเนินการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่และหน่วยงานอื่นยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาการพัฒนาแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเนื่องจากการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในปัจจุบัน ยังไม่ปรากฏมากนัก ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะนำเอาองค์ประกอบพื้นฐานเหล่านั้นมาใช้ร่วมกับแนวคิดในการพัฒนาองค์การให้เป็นรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานอันจะส่งผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นองค์กรทางวิชาการที่มีความเข้มแข็งต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. องค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ หมายถึง คุณลักษณะส่งผลให้การดำเนินงานเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย กิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินการกิจของเครือข่ายเทคนิค/ วิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) คุณลักษณะที่ดีของสมาชิกและผู้นำเครือข่ายและการปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผล

2. รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ หมายถึง โครงสร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ กระบวนการ/ขั้นตอนการสร้าง และ ขอบข่าย / ภารกิจด้านวิชาการ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนางานวิชาการร่วมกันของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

3. กระบวนการ/ขั้นตอนการสร้างเครือข่าย หมายถึงลำดับขั้นวิธีการในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ได้แก่ ขั้นตอนแรกถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย ขั้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายขั้นสร้างพันธะสัญญาาร่วมกันขั้นบริหารจัดการเครือข่าย ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์ และขั้นรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

4. ขอบข่ายภารกิจงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานตามขอบข่ายภารกิจด้านวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, การพัฒนากระบวนการเรียนรู้, การพัฒนาการวัดและประเมินผลการศึกษา, การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี

ทางการศึกษา, การพัฒนาระบบการนิเทศติดตามและประเมินผล, การพัฒนาระบบประกันคุณภาพ และการศึกษากการพัฒนาระบบบริหารและการจัดการศึกษา

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาจาก แนวคิด หลักการ และงานวิจัยของ พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร (2547) ; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545) ; ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์และปรีชาต สถาปิตานนท์ (2549) ; พิสิฐ เทพไกรวัล(2554) ; อรุณ รักธรรม (2546) ; ธวัช บุญยมนี (2546) ; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา(2557) ; French and Bell (1990) ; Clutterbuck and Kernaghan (1994) ; Tracy (1990) ; Stadt (1974) ; Margaret Ingram King (1989) ; Shaeffer (1994) ; Mattox (1978) การดำเนินการตามแนวคิดทฤษฎีในการสร้างรูปแบบ ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อกำหนดความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างขององค์ประกอบของรูปแบบ กำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของรูปแบบเพื่อนำไปสู่ ผลสรุปสำหรับอธิบายปรากฏการณ์ ที่เกิดขึ้นการวิจัยในครั้งนี้ ได้มีการปรับปรุงรูปแบบและตรวจสอบก่อนนำรูปแบบไปทดลองใช้จริง มีการประเมินผล พัฒนาปรับปรุงหลังจากการนำรูปแบบไปใช้งานจริง แล้วนำเสนอรูปแบบและขยายผลในขั้นตอนสุดท้าย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 36,653 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศึกษาพิเศษ คณบดี กรรมการติดตามตรวจสอบและประเมินผล การจัดการศึกษา คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแกนนำ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษาและนักรการศึกษา ในปีการศึกษา 2557

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 380 คน ได้มาด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) แบ่งตามสภาพของกลุ่มตัวอย่าง ตามเกณฑ์การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครชชีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p.608) โดยมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 380 คน ขั้นที่ 2 คำนวณสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนประชากรตามเขตตรวจราชการตั้งแต่เขตตรวจราชการที่ 1 ถึง เขตตรวจราชการที่ 12 ขั้นที่ 3 สุ่มจังหวัด ด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากรายชื่อจังหวัดตามเขตตรวจราชการเขตตรวจราชการละ 3 จังหวัด ได้กลุ่มตัวอย่าง 36 จังหวัด และขั้นที่ 4 สุ่มสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากรายชื่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่าง 121 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 380 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม เกี่ยวกับรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีค่าน้ำหนัก 5 ระดับ ได้แก่ การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย และการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. ร่างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นร่าง

รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่ประกอบไปด้วย องค์ประกอบและกระบวนการ/ยุทธวิธี ของเครือข่าย แบบแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวคำถาม เทปบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป

3. แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) เป็นการใช้คำถามปลายเปิดเพื่อสัมภาษณ์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความสอดคล้อง ขององค์ประกอบและกระบวนการ/ขั้นตอนการสร้าง เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งผ่านการตรวจสอบจาก อาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว

4. คู่มือการดำเนินการประกอบการใช้รูปแบบ เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อคู่มือการดำเนินการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยถามในประเด็นที่เกี่ยวกับ ความเหมาะสมของภาษา ที่ใช้และการเรียงลำดับของเนื้อหา การจัดรูปแบบของ การพิมพ์ ความสะดวกในการนำไปใช้ ความชัดเจนของ วัตถุประสงค์และเนื้อหา และความเป็นประโยชน์ของคู่มือ พร้อมทั้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน กระบวนการ สร้างเครือข่ายองค์ประกอบของเครือข่าย และร่าง รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา

ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบกระบวนการ สร้างเครือข่ายและองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสถานการณ์จริง ดำเนินการดังนี้

1. ทดลองใช้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ซึ่งเป็นเขตพื้นที่เป้าหมายที่ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

2. นำผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 แห่ง มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน กำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ของผลสำเร็จ ในการใช้รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทาง วิชาการ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีค่ามากกว่า 3.50 ขึ้นไป ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่แสดงถึงผล การดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

ระยะที่ 4 การประเมินการใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาโดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร ครู และศึกษานิเทศก์ ตัวแทนกลุ่มเครือข่ายในกลุ่มทดลอง ใช้รูปแบบจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ดเขต 3 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 3 จำนวน 80 คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(บุญชม ศรีสะอาด,2545)

2. สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือ (IOC) (สมนึก ภัททิยธนี, 2537)

2.2 ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธี ของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

2.3 ตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามโดยใช้วิธี Item total Correlation (ล้วนสายยศ และ อังคณา สายยศ, 2536)

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากับเกณฑ์ โดยใช้ Z-test (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ผลการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน กระบวนการ / ขั้นตอนการสร้างเครือข่าย องค์ประกอบของเครือข่าย และร่างรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปรากฏว่า ได้ รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย

1) องค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือมีองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ กิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินการกิจของเครือข่าย เทคนิควิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) คุณลักษณะที่ดีของสมาชิกและผู้นำเครือข่ายและการปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผลและมีองค์ประกอบย่อยที่มีค่าระดับความคิดเห็นตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป จำนวน 36 องค์ประกอบย่อย 2) กระบวนการ/ ขั้นตอนการสร้างเครือข่าย มี 6 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนแรกถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย ขึ้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย ขึ้นสร้างพันธะสัญญาร่วมกัน ขึ้นบริหารจัดการเครือข่าย ขึ้นพัฒนาความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และมีรายละเอียดประเด็นย่อยที่มีค่าระดับความคิดเห็นตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป จำนวน 47 ประเด็น 3) ขอบข่ายภารกิจงานด้านวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วยภารกิจหลัก 7 ภารกิจ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การ

พัฒนาการวัดและประเมินผลการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาระบบ การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา และมีรายละเอียดประเด็นย่อยที่มีค่าระดับความคิดเห็นตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป จำนวน 58 ประเด็น

2. การสร้างและตรวจสอบกระบวนการสร้างเครือข่าย และองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจากข้อสรุปเกี่ยวกับร่างรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการที่ได้จากการจัดทำรายละเอียดรูปแบบฉบับร่าง และผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้นำข้อสรุปดังกล่าวไปสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 คน ที่ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Method) ผลปรากฏว่า ได้ปรับแก้รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการที่ประกอบด้วย

1) องค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ มีองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1.1) กิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินการกิจของเครือข่าย

1.2) เทคนิค วิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย

1.3) กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment)

1.4) คุณลักษณะที่ดีของสมาชิกและผู้นำเครือข่าย

1.5) การปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผลและมีองค์ประกอบย่อย จำนวน 40 องค์ประกอบย่อย

2) กระบวนการ/ ขั้นตอนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรกถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย

ชั้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย ชั้นสร้างพันธมิตร สัญญาร่วมกัน ชั้นบริหารจัดการเครือข่าย ชั้นพัฒนาความสัมพันธ์ และชั้นรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และมีรายละเอียดประเด็นย่อย จำนวน 44 ประเด็น

3) ขอบข่ายภารกิจงานด้านวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วยภารกิจหลัก 7 ภารกิจ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาการวัดและประเมินผล การศึกษา การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาระบบการนิเทศติดตามและประเมินผล การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการ

พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา และมีรายละเอียดประเด็นย่อย จำนวน 55 ประเด็น

3. การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาผู้วิจัยนำรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาไปทดลองใช้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ในปีการศึกษา 2557 ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กับเกณฑ์ที่กำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผลการทดลองใช้รูปแบบฯ	N	\bar{X}	SD	Z
1. ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการสร้างเครือข่าย	80	4.75	0.44	2.862**
2. ด้านองค์ประกอบของเครือข่าย	80	4.77	0.42	3.047**
3. ด้านโครงการพัฒนางานวิชาการ	80	4.78	0.48	2.654**

หมายเหตุ * $P < .05$ ** $P < .01$

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการสร้างเครือข่ายและด้านองค์ประกอบของเครือข่าย สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้านโครงการพัฒนางานวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีผลการประเมินสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. การประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หลังจากการทดลองใช้โดยผู้วิจัยได้สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของรูปแบบและได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้เข้าร่วมทดลองเพื่อทราบจุดเด่นและจุดที่ต้องการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ครู และศึกษานิเทศก์ ตัวแทนกลุ่มเครือข่ายในกลุ่มทดลองใช้รูปแบบจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณตศึกษาภาสสินธุ์ เขต 3 จำนวน 80 คน ผลการ ประเมิน พบว่า ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของ ผู้บริหาร สถานศึกษาครูและศึกษานิเทศก์ ตัวแทนกลุ่มเครือข่ายใน กลุ่มทดลองใช้รูปแบบที่มีต่อคู่มือรูปแบบการพัฒนาเครือ ข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษา โดยรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .59

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่

1.1 กิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพ การดำเนินการกิจของเครือข่ายเป็นองค์ประกอบหนึ่ง ของรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาการเป็น เครือข่ายความร่วมมือนั้นสิ่งที่จะทำให้องค์ประกอบ หลักดำรงตัวอยู่ได้จะต้องมีจุดร่วมหรือกิจกรรมเสริมที่ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสุทิตย์ อาภากร (2547) ได้กล่าวว่า ความเป็น เครือข่ายจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญและสามารถมี การเปลี่ยนแปลงได้ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545) เห็นว่าการเชื่อมโยงเข้าหากันเป็นเครือข่ายไม่ใช่การ รวมกลุ่มของสมาชิกที่มีความสนใจเพียงต้องการพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือร่วมสังสรรค์กันเท่านั้น แต่มันหมายถึงความต้องการที่จะพัฒนาไปสู่การลงมือ กระทำกิจกรรมร่วมกันโดยมีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน และ ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์และปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2549) ยังให้ความเห็นอีกว่าการสร้างเครือข่ายเป็นระบบ เชื่อมโยงสัมพันธ์กันของสิ่งมีชีวิตที่ควรได้รับการสร้าง โอกาสในการเชื่อมโยงเครือข่ายต่อไปเรื่อยๆ มีการเรียนรู้ อยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะการสื่อสารจะเข้ามามีบทบาท สำคัญในการสร้างเครือข่ายได้แก่ 1) การส่งสารที่เป็น ข้อมูลหรือข่าวสารที่ชัดเจนให้ผู้รับเข้าใจง่าย 2) การรับสาร

ที่เปิดใจรับข้อมูลหรือข่าวสารอื่นที่อยู่นอกเหนือจาก ความคิดที่ตนมีอยู่เดิมสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิฐ เทพไกรวัล (2554) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบเครือข่าย ความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า องค์ประกอบของ เครือข่ายความร่วมมือประกอบด้วย ลักษณะหรือ กิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินการกิจ ของเครือข่ายมีการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมสร้างปฏิสัมพันธ์ เชิงแลกเปลี่ยนติดต่อสื่อสารที่หลากหลายวิธีเสริมสร้าง กระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวพัฒนากิจกรรม และความเคลื่อนไหวทางการศึกษาพัฒนาสมาชิกอย่าง ต่อเนื่องการมีส่วนร่วมขององค์กรอื่น

1.2 เทคนิค/วิธีการพัฒนาสมาชิกเครือ ข่าย เป็นวิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่ายที่มีประโยชน์ ในการช่วยให้กระบวนการดำเนินงานของเครือข่ายทุก ขั้นตอนเป็นไปด้วยดีตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และปัญหาการระบุเป้าหมายการจัดทำแผนกลยุทธ์การ จัดทำแผนปฏิบัติการ/จัดสรรงบประมาณการปฏิบัติ ตามแผนกลยุทธ์การตรวจสอบและประเมินผลและ การรายงานผลการดำเนินงานเป็นวิธีการที่ใช้ในการ เปลี่ยนแปลงคุณลักษณะของบุคคลรวมทั้งคุณภาพของ ความสัมพันธ์ในการทำงานระหว่างบุคคลและเป็นความ พยายามในระยะยาวที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ระดับสูงเพื่อที่จะปรับปรุงวิสัยทัศน์ขององค์การการ มอบอำนาจการเรียนรู้และกระบวนการแก้ปัญหาโดย ผ่านการดำเนินงาน การบริหาร การจัดการวัฒนธรรม องค์กร (Management of Organization Culture) ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของ French and Bell (1990) ที่ได้ จำแนกการพัฒนาองค์การตามกลุ่มเป้าหมายงาน การกิจ และกระบวนการเป็นเทคนิควิธีพัฒนาองค์การที่มุ่งพัฒนา บุคคลหรือกลุ่มบุคคลให้เกิดการเรียนรู้และการเข้าถึง จุดมุ่งเน้นในปัญหาเกี่ยวกับภารกิจหรือกระบวนการอีก ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของอรุณ รักธรรม (2546) ที่ให้แนวคิดว่าเทคนิค/วิธีการพัฒนาเป็นเครื่องมือใน

การควบคุมและพัฒนาโปรแกรมโดยจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาผู้เข้ารับการอบรมเวลาและงบประมาณเป็นการพัฒนาระดับกลุ่มที่มีวิธีดำเนินการคือการบรรยายเป็นการใช้ข้อมูลข่าวสารตรงตามเนื้อหา การประชุมอภิปรายเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน การอภิปรายปัญหา (Panel Discussion) และการประชุมปฏิบัติการ (Workshop)

1.3 กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) การเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคลทีมงานและองค์การซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Clutterbuck และ Kernaghan (1994) ที่กล่าวว่า การจำแนกการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงในองค์การได้แก่การเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลทีมงานและองค์การที่จะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในการเสริมสร้างพลังอำนาจถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปก็จะทำให้การเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานในองค์การขาดความสมบูรณ์ในทางตรงกันข้ามหากองค์การมีการเสริมสร้างพลังอำนาจอย่างสมบูรณ์ก็จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นทั้งในระดับบุคคลทีมงานและองค์การสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน (Employee Empowerment) ของ Tracy (1990) ที่ได้เสนอรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานเป็นลำดับขั้นตอน 10 ขั้นตอนคือ 1) ให้ความชัดเจนในหน้าที่ความรับผิดชอบ (Clearly Define Responsibilities) ของผู้ปฏิบัติงานและร่วมกันกำหนดเป้าหมายและภารกิจขององค์การ 2) มอบหมายอำนาจหน้าที่ (Delegate Authority) ให้กับผู้ปฏิบัติงานตามขอบข่ายการทำงานของผู้ปฏิบัติงานนั้น 3) กำหนดมาตรฐานการทำงาน (Set Standard of Excellence) ให้ผู้ปฏิบัติงานไปถึงมาตรฐานที่ตั้งไว้ 4) การฝึกอบรมและพัฒนา (Training and Development) ให้โอกาสผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาตนเองและการทำงานตามความสนใจและความสามารถ 6) ให้ความรู้และสารสนเทศ (Provide Knowledge and

Information) เกี่ยวกับองค์การที่จำเป็นต่อการตัดสินใจในการทำงานอย่างถูกต้องชัดเจน 7) ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Give Feedback) เกี่ยวกับการทำงาน 8) ให้การยกย่องหรือยอมรับ (Recognition) ในผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการทำงาน 9) ให้ความไว้วางใจ (Trust) ในการทำงานโดยให้อิสระในการตัดสินใจยอมรับข้อผิดพลาด (Permission to Fail) ผู้บริหารพร้อมที่จะยอมรับความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นร่วมรับผิดชอบและร่วมแก้ไขกับผู้ปฏิบัติงานและ 10) ให้ความเคารพ (Respect) ต่อการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงาน

1.4 คุณลักษณะที่ดีของสมาชิกและผู้นำเครือข่าย

การปฏิบัติงานของเครือข่ายจำเป็นต้องมีผู้นำเครือข่ายเป็นผู้มีบทบาทสำคัญเพื่อให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจสนับสนุนการปฏิบัติงานตามภารกิจให้ประสบผลสำเร็จซึ่งจะรวมไปถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้นำเครือข่ายสอดคล้องกับ Stadt (1974) ที่ได้กล่าวไว้ว่าลักษณะของผู้บริหารที่ประกอบด้วยคุณค่าถึงมาตรฐานในการปฏิบัติงานการเป็นที่พึ่งของคนอื่นได้ กล้าคิดกล้าเสี่ยงและกล้าทำมีความรับผิดชอบมีความสามารถในการแบ่งงานให้ผู้อื่นทำมีวินัยในตนเองมีมนุษยสัมพันธ์และมีความสามารถในการสื่อสารความคิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Margaret Ingram King (1989) ที่ได้ทำการศึกษาพบว่าโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่จนเป็นที่ยอมรับของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนที่มีความรู้ความเข้าใจโครงสร้างการดำเนินงานภายในโรงเรียนอย่างชัดเจนวางแผนจำแนกงานพร้อมกับจัดวางตัวบุคคลเพื่อรับผิดชอบงานตามศักยภาพของแต่ละบุคคลรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานและสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิฐ เทพไกรวัล (2554) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่าคุณลักษณะที่ดีของผู้นำเครือข่ายมีความเป็นประชาธิปไตยมีความคิดริเริ่ม

สร้างสรรค์มีความรับผิดชอบสูงมีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงมีมนุษยสัมพันธ์จริงใจต่อเพื่อนร่วมงานมีความสามารถในการสื่อสารความคิด

1.5 การปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผลเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องทำให้การปฏิบัติงานมีเป้าหมายหรือทิศทางร่วมกันที่ชัดเจน พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (2547) ได้กล่าวถึงกระบวนการทำงานของเครือข่ายต่าง ๆ ว่ามีลักษณะร่วมกันใน 4 ประเด็น คือ กระบวนการทำงานที่เชื่อมประสานจุดเล็กและขยายไปสู่หน่วยใหญ่ การรักษาสัมพันธภาพที่สร้างความรู้ความหมายและโลกทัศน์ร่วมกัน การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัว และการพัฒนากิจกรรมและความเคลื่อนไหวเพื่อสร้างกระบวนการทำงานนวัตกรรมและวาทกรรมในการพัฒนาฉะนั้นกระบวนการปฏิบัติงานที่สำคัญของเครือข่ายจึงประกอบด้วยกำหนดวิสัยทัศน์กำหนดเป้าหมายกำหนดบทบาทหน้าที่กำหนดวิธีการสื่อสารและกลไกการประสานงานให้ความรู้ความเข้าใจในแผนการปฏิบัติและประเมินผลกำหนดแผนปฏิบัติการและวางระบบการประเมินผลสอดคล้องกับแนวคิดของ Shaeffer (1994) ที่ได้ระบุกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการมีส่วนร่วมที่สามารถนำไปประยุกต์ในบริบทการจัดการศึกษาคือ การรวบรวมและตรวจสอบการวิเคราะห์และพิจารณาข้อมูลสภาพปัญหา กำหนดนโยบายจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและกำหนดเป้าหมายการประเมินความเป็นไปได้ของข้อมูลการตัดสินใจและการวางแผนการดำเนินงานการออกแบบยุทธศาสตร์เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลการจัดสรรงานและความรับผิดชอบให้กับทีมงานการปฏิบัติตามแผนงานการตรวจสอบความก้าวหน้าของแผนงานและการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิฐ เทพไกรวัล (2554) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่าการปฏิบัติงานที่

ของเครือข่ายและการสะท้อนผลได้แก่ กำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดเป้าหมายกำหนดบทบาทหน้าที่กำหนดวิธีการสื่อสารและกลไกการประสานงานให้ความรู้ความเข้าใจในแผนการปฏิบัติและประเมินผลกำหนดแผนปฏิบัติการวางระบบการประเมินผล

2. กระบวนการ/ ขั้นตอนการสร้างเครือข่าย
จากผลการศึกษา พบว่า กระบวนการ/ขั้นตอนการสร้างเครือข่ายในภาพรวมและรายด้านค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญยืนยันข้อค้นพบจากการวิจัยว่า กระบวนการ/ขั้นตอนการสร้างรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนคือ ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย ขั้นประสานหน่วยงาน/ องค์กรเครือข่าย ขั้นสร้างพันธะสัญญาร่วมกัน ขั้นบริหารจัดการเครือข่าย ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์ และขั้นรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องจากการทดลองใช้รูปแบบในสถานการณจริงและการสอบถามทั้ง 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่าเครือข่ายสมาคมครู เครือข่ายครูวัดผลการศึกษา เครือข่ายศึกษานิเทศก์ เครือข่ายครู ICT เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา เครือข่ายสมาคมผู้บริหารสถานศึกษา และเครือข่ายสมาคมบุคลากรทางการศึกษาให้ความสำคัญเรื่องการสร้างเครือข่ายมากและเห็นว่าเครือข่ายจะช่วยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเกิดการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มเครือข่ายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิฐ เทพไกรวัล (2554) ที่ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า กระบวนการ/ ขั้นตอนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย 1) ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายก่อนสร้างเครือข่ายควรมีการเตรียมกลุ่มหรือเตรียมเครือข่าย 2) ขั้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยงสมาชิกเพื่อให้เข้าใจกันได้อย่างมี

ประสิทธิภาพประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายที่เป็น
แหล่งวิชาการ 3) ขึ้นสร้างพันธะสัญญาร่วมกันกำหนด
และสร้างข้อตกลงเป็นพันธะสัญญาร่วมกันมีความ
เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ยอมรับมีความจริงใจต่อกัน 4) ชั้นบริหาร
จัดการเครือข่าย มีกระบวนการดำเนินงานและพัฒนา
งานอย่างเป็นระบบกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่
กำหนดกฎกติกาของเครือข่าย 5) ชั้นการพัฒนาความ
สัมพันธ์และการใช้ประโยชน์มีการสร้างนวัตกรรมใหม่
และการจัดการความรู้ที่อย่างต่อเนื่องความสัมพันธ์
ต่อกันในลักษณะของกัลยาณมิตร และ 6) ชั้นรักษาความ
สัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง มีการเสริมสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่าง
ต่อเนื่องช่วยเหลือและการแก้ไขปัญหาภายในเครือข่าย
บริหารจัดการข้อมูลที่ทันสมัย รักษาสัมพันธ์ภาพที่ดี
ระหว่างสมาชิกเครือข่ายทุกระดับ

3. ขอบข่ายภารกิจงานด้านวิชาการของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ขอบข่ายภารกิจงานด้านวิชาการของสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 7 ภารกิจ
ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการ
เรียนรู้ การพัฒนาการวัดและประเมินผลการศึกษา
การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
พัฒนาระบบการนิเทศติดตาม และประเมินผล
พัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการ
พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาถือว่าเป็นงานหลัก
เนื่องจากเป็นงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาผู้
เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ
ธวัช บุญยงณี (2546) ได้ศึกษาพบว่าบทบาทในอุดมคติ
ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหาร
วิชาการประกอบด้วยบทบาทที่สำคัญ ได้แก่ บทบาท
การจัดระบบงานวิชาการ บทบาทการวางแผนงาน
วิชาการ บทบาทการบริหารหลักสูตร บทบาทการจัดการ
เรียนการสอน บทบาทการจัดบริการเกี่ยวกับการเรียน
การสอน บทบาทการนิเทศติดตาม บทบาทการวัดและ
ประเมินผลการเรียนของนักเรียน บทบาทการพัฒนาการ

จัดกระบวนการเรียนการสอนและบทบาทการประเมิน
ผลการดำเนินงานทางวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับการ
สำรวจความต้องการในการปฏิบัติงานผู้บริหารโรงเรียน
ประถมศึกษาในรัฐอิลลินอยส์ประเทศสหรัฐอเมริกาของ
Mattox (1978) ที่เน้นเรื่องการปรับปรุงการจัดการ
เรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียน
ทั้งยังสอดคล้องกับผลการกำกับติดตาม ประเมินผล
การจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครินทร์เขต3 (2550)
ที่พบว่าการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และการแนะแนวการ
ศึกษาเป็นงานวิชาการที่สถานศึกษาควรให้ความสำคัญ
สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานเลขาธิการสภาการ
ศึกษา (2557) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการสถาน
ศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า การบริหารงานวิชาการในระดับ
รัฐมีการกำหนดแนวทางการศึกษาของชาติ เป้าหมาย
การศึกษาของชาติ คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน
พัฒนาหลักสูตรจากกรอบหลักสูตรแห่งชาติที่รัฐกำหนด
โดยคณะกรรมการสถานศึกษา ครู ผู้ปกครองและชุมชน
ร่วมกันกำหนดเลือกใช้หลักสูตรและพัฒนาให้สอดคล้อง
กับหลักสูตรกลางและสภาพของท้องถิ่นและสถาน
ศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ 7 สาระ คือ ภาษา
ประจำชาติภาษาอังกฤษและภาษาอื่น คณิตศาสตร์
วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสังคมศาสตร์ ศิลปะ สุขศึกษา
และพลานามัย โดยมุ่งปลูกฝังค่านิยมและคุณลักษณะ
พึงประสงค์ของพลเมืองและทักษะที่จำเป็น 8 ประการ
คือ ทักษะการสื่อสาร การคำนวณทักษะ ด้านสารสนเทศ
ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการจัดการตนเองและการ
แข่งขัน ทักษะทางสังคมและการร่วมมือกัน ทักษะทาง
กายภาพ และทักษะในการทำงาน 2) การจัดการเรียน
การสอนการจัดการเรียนการสอนเป็นหน้าที่ของครูที่จะ
นำหลักสูตรที่ได้พัฒนาแล้วมาวางแผนการสอนและเลือก
ตำราเรียนได้เองและเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และทักษะ
ต่างๆโดยทั่วไปใช้หลัก 4 ประการ คือ จัดการเรียนรู้ตาม
ระดับความสามารถ สนับสนุนทัศนคติเชิงบวกต่อการ

เรียนรู้สิ่งใหม่ จัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และกำหนดสภาพความสำเร็จและตัวชี้วัด การประเมินผลที่ชัดเจน และการติดตามช่วยเหลือในการนี้กรอบหลักสูตรแห่งชาติได้กำหนดแนวทางวิธีการสอนของครูที่ควรคำนึงคือ การกระตุ้นให้เด็กได้คิดเป็นทำเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม 3) การประเมินผลการเรียนเป็นหน้าที่ของครูโดยตรงที่จะประเมินอย่างอิสระด้วยวิธีการต่างๆในปี 2553 รัฐได้พัฒนารอบการประเมินขึ้นและยึดเป็นแนวทางในการประเมินผู้เรียนในการนี้ครูจะประเมินผู้เรียนอย่างหลากหลายเช่น การสังเกตพัฒนาการของผู้เรียน ผลงาน/รายงานการประเมินตนเองของผู้เรียน การประเมินโดยบุคคลภายนอกแฟ้มสะสมผลงานตัวชี้วัด การประชุมพิจารณาร่วมกันและการทดสอบทั้งนี้รัฐมีการจัดทำเครื่องมือการประเมินให้แก่ครูเพื่ออำนวยความสะดวกประเมินรวมทั้งผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมในการประเมินให้ข้อมูลด้วยเพื่อประโยชน์ในการรับทราบพัฒนาการทักษะและความต้องการของเด็ก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานระดับนโยบายควรมีการกำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาในเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเป็นรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มบุคคล

หน่วยงาน/องค์กรต่างๆเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของความร่วมมือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1.2 หน่วยงานต้นสังกัดควรจะนำรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ไปใช้แก้ปัญหาในการบริหารงานด้านคุณภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณสำหรับเครือข่ายความร่วมมือด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดังนั้นจึงควรมีการศึกษาในแต่ละองค์ประกอบหลักอย่างละเอียดเพื่อให้เป็นที่ยอมรับว่าองค์ประกอบนั้นๆจะส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแล้วนำข้อมูลที่ได้มาเทียบเคียงหรือปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.2. ควรมีวิจัยต่อยอดเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้เพื่อความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและใช้เป็นเกณฑ์หรือมาตรฐานการประเมินคุณภาพการบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- . (2550). *มาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- . (2553). *คู่มือการปฏิบัติงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มนิเทศ ติดตามและ ประเมินผลการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). *การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ส. เอเชียเพลส.
- ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ และปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2549). *การประชุมอย่างสร้างสรรค์ ศิลปะแห่งการสร้างพลัง เพื่อการเปลี่ยนแปลง*. เข้าถึงได้จาก http://www.pattanathai.nesdb.go.th/PTFweb/Interesting_menu/PalangPanDin/FileProject/Business/Rbusiness.doc
- ธวัช บุญยงนิ. (2546). *บทบาทในอุดมคติ บทบาทที่รับรู้และบทบาทที่เป็นจริงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประยูร อัครบวรและคณะ. (2553). *การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (Network Building and Participatory)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2547). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส).
- พิสิฐ เทพไกรวัล.(2554). *การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2536). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2537). *การวัดผลการศึกษา*. กทม: สิ้นธุ์ : ประสานการพิมพ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3. (2550). *รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโรงเรียนขนาดเล็ก*. จาก <http://www.school.obec.go.th/smallSchoolsr3/plan.htm>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). *รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพฯ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อรุณ รักธรรม. (2546). *พฤติกรรมมองค์การ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์ .

- Clutterbuck, D., &Kernaghan, S. (1994). *The power of empowerment*. London: Kogan Page Limited.
- French, W L.&Bell, C.H. (1999). *Organization development: Behavioral science interventions for organization improvement*. New Jersey : Prentice-Hall.
- Krejcie, D.V. & Morgan, D.W. (1970).Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Margaret Ingram King. (1989). *Extraordinary leadership in education: Transformational and transactional leadership as predictors of effectiveness, satisfaction, and organizational climate in K-12 and higher education (Transformation Leadership)* from <http://www.Lib.Umi.Com/dissertations/fullcit/9002882>.
- Mattox, D. D. (1978). A Study of In-Service of Illinois Public School Elementary Principals, *Dissertation Abstracts International*, 71(8), 8012-A.
- Shaeffer, S. (Ed). (1994). *Partnerships and Participation in Basic Education: A series of training modules and case study abstracts for educational planners and managers*. Paris: UNESCO, International Institute for Educational Planning.
- Stadt, R.W. (1974). *Managing career education programs*.Englewood Cliffs, N. J., : Prentice-Hall.
- Tracy, D. (1990). *10 steps to empowerment: A common-sense guide to managing people*. New York: William Morrow.